

Halvfemsernes skovrejsning

– hvad får samfundet for pengene?

Af forstkandidat Jørgen Nimb Lassen og geograf, ph.d. Søren Præstholm, Landskabsværkstedet

En rapport har vurderet 36 nye skove som er anlagt i '90'erne.

Den offentlige skovrejsning har betydeligt større værdi for friluftslivet end den private. Naturværdier og produktion skønnes også at være større i offentlige skove.

Der stilles forslag om ændrede regler for at give støtte til privat skovrejsning.

I 1989 formulerede Folketinget målsætningen om en fordobling af det danske skovareal over en trægeneration. Der blev afsat naturforvaltningsmidler til nye statsskove og lavet tilskudsordninger for privat skovrejsning.

Anledningen var bugnende kornlagre i EF og en stigende opmærksomhed omkring de fordele en øget skovrejsning ville medføre. Blandt andet skulle de nye skove udgøre et alternativ til landbruget; ikke mindst på de marginale landbrugsarealer.

Sidenhen er interessen for nye skove blevet bekræftet i forskellige omgange; bl.a. i Danmarks Nationale Skovprogram fra 2002. Fra begyndelsen var der stor fokus på skovenes vedproduktion, men efterhånden har værdier som friluftsliv, natur, miljø og klima fået stadig større vægt som politiske bevæggrunde for at afsætte offentlige midler til formålet.

Landskabsværkstedet skønner, at der siden 1989 er brugt ca. 1.700-1.850 millioner kroner på skovrejs-

Signal om "privat skov" og vanskelige adgangsforskeligheder er nogle af de hyppigste fysiske og psykiske barrierer i de undersøgte private skovrejsninger med tilskud. Fotos fra Grindsted og Roskilde.

ning. Midlerne er nogenlunde ligeligt fordelt mellem offentlig skovrejsning og tilskud til privat skovrejsning.

Offentlig - privat

Når det kommer til antal hektar ny skov, har samfundet dog fået langt

mere privat skov end offentlig skov for pengene. Således koster det samfundet cirka det halve at yde offentligt tilskud til privat skov, i forhold til selv at gøre det, bl.a. fordi staten først må erhverve jorden til formålet.

Målt på *kvantitet* er samfundets udgifter til de to typer skovrejsning således vidt forskellige. Der er imidlertid mange faktorer i et sådant samfundsregnskab.

Den private skovrejsning del-finansieres af EU, hvilket gør den endnu billigere for staten, selvom Danmark indirekte selv betaler for indsatsen via vores bidrag til EU-fællesskabet. Og samtidig finansierer de private jo også selv jorden til formålet.

På den anden side tæller det til fordel for offentlig skovrejsning, at samfundet selv beholder sin investering (altså skoven). Derimod bliver tilskuddet til de private lodsejere kapitaliseret i den private ejendoms-værdi og herlighedsværdi.

Til trods for de umiddelbare merudgifter kan de nye statsskove måske på længere sigt blive en bedre investering for samfundet; om nødvendigt gennem salg af skoven. Meget bygger dog på usikre kalkuler og spekulationer omkring eventuelle fremtidige udgifter og indtægter, når samfundsøkonomien i privat versus offentlig skovrejsning skal vurderes.

Det er imidlertid ikke kun relevant at sammenligne prisen pr. hektar ved den ene type skovrejsning frem for den anden. Kvaliteten af de nye skove må også med. Den er samtidig et helt centralt punkt i en vurdering af, hvorvidt samfundets flersidige målsætninger med skovrejsningen indfries.

Dette kvalitative aspekt har Landskabsværkstedet haft fokus på i en rapport hvor vi bedømte 36 nye skove anlagt i 1990'erne.

Evaluering af de nye skove

Landskabsværkstedet har over to omgange været igennem en landsdækkende screening af i alt 36 skovrejsninger, der udgør ca. 10 % af arealet med de skovrejsninger der er gennemført i 1990'erne.

Første screening var i 1999, hvor Landskabsværkstedet udførte opgaven sammen med Landbrugets Rådgivningscenter.

Anden gang var i 2009, hvor Landskabsværkstedet gennemgik de samme 36, men nu ti år ældre skove. Det skete ud fra samme krite-

De offentlige skovrejsninger byder ofte på gode friluftsmuligheder, bl.a. vel-anlagte stiforløb som her fra Løvbakke Skov ved Herning.

rier som i 1999, hvor det daværende Skov- og Naturstyrelsen stod bag undersøgelsen. Der blev dog lagt vægt på kvaliteten i forhold til tre af de flersidige formål, som med forskellig vægt har været politisk prioriteret gennem tiderne; nemlig skovens bidrag til friluftslivets muligheder, naturværdierne og produktion af ved.

Sideløbende med screeningen blev der i 12 ud af de 36 skovrejsninger gennemført en række supplerende interviews med bl.a. naboer og andre lokale interesser om de nye skoves betydning for friluftslivet. Desuden lavede vi et pilotstudie med detaljerede undersøgelser af skovbundsfloraen i to af skovrejsningerne.

Hvad viser evalueringen

Først og fremmest er skovrejsningerne meget forskellige. Både de private og offentlige skove varierer således i størrelse, træartsvalg, udformning, beliggenhed, drift osv. Jordbundsforhold, klima og landskab spiller også ind, ligesom skovrejsernes egne personlige ideer, intentioner og faglige viden.

Men også tidspunktet for selve tilplantningen kan i nogen grad spores i projekterne. F.eks. forsvinder nåletræerne næsten helt i de nyeste projekter. Dette hænger sammen med, at løvtræer blev favoriseret i støtteordningerne, og at produktionshensyn efterhånden gled lidt i baggrunden i de offentlige projekter. Den brede og inspire-

Tabel 1. Indeks for vurdering af de tre typer skovrejsninger. Se de detaljerede tabeller ovenfor i selve rapporten "Skovrejsninger fra 1990'erne – et eftersyn" på www.landskab.nu

Type	Lokaliseringskriterier, der er opfyldt	Faktisk adgang	Stier og veje	Samlet vurdering af friluftslivet	Naturpotentiale	Produktionspotentiale
Privat skov med tilskud	1,8	3,6	2,7	3,6	3,4	2,9
Privat skov uden tilskud	1,8	2,8	2,8	3	2,8	3,4
Offentlig skov	3	1,5	2,1	2	1,8	2,3
Tallenes betydning:	I alt 4 kriterier. 4 = bedst placering	1 = meget god, 3 = middel, 5 = meget dårlig				

rende mangfoldighed i projekterne til trods er der dog nogle klare forskelle, som vi vil fremhæve.

Skal der males med den brede pensel, så vurderes de offentlige støttede, oftest meget små private skovrejsninger, generelt lavere end de større offentlige projekter. Både set i forhold til samfundets generelle målsætninger, men også set i forhold til lokaliseringkriterier, f.eks. bynærhed og beskyttelse af grundvandsinteresser, se tabel 1.

Friluftslivet

Tabellen viser blandt andet, at de private skove med tilskud ofte har begrænsede muligheder for friluftslivet. For det første er den faktiske adgang – dvs. mulighederne for at komme hen til og ind i skoven – begrænsede eller de er ikke til stede, hvilket reelt omfatter to tredjedele af de støttede private projekter.

Begrænsningen er oftest en psykisk barriere, idet den besøgende enten skal tæt forbi en privat bolig, eller mødes af private skilte, bomme og lignende. Men den faktiske adgang kan også være begrænset af fysiske barrierer, f.eks. et vildthejn, der ikke er blevet fjernet efter planterne er kommet over bidhøjde.

Desuden er de støttede private skoves indre veje og stier ofte utilstrækkelige eller uegnede til færdsel. Det er et særligt problem i de private skove, da man kun må færdes lovligt på veje og stier som skovgæst. Endelig er der i de små

private skove sjældent ret mange oplevelsesværdier til stede.

Selvom der er fine undtagelser fra reglen, kan man godt konkludere, at de private skove med tilskud rummer begrænsede muligheder for det almene friluftsliv. Det var også konklusionen ved de opfølgende interview med lokale i de 12 eksempelsskove, som i overvejende grad var private skove med tilskud.

Omvendt forholder det sig med de fleste større statslige skovrejsninger. Her kan det oftest både ses og mærkes, at friluftslivet er et vigtigt formål med skovrejsningen. De offentlige skove ligger ofte bedre placeret, er mere tilgængelige og har en bredere variation af faciliteter og forskellige oplevelsesmuligheder. Stier og veje er generelt bedre udført med hensyn til deres befæstning, vejforløb og rundtursmuligheder.

Naturværdier

Tabel 1 viser også forskelle mellem skovrejsningerne i naturværdier.

Placering og størrelse af de nye skove betyder blandt andet at de offentlige skove har bedre sammenhæng med grønne netværk og andre skov- og naturområder, større variation i træarter og struktur, beskyttelse af eksisterende natur, plads til vand, lysåbne arealer og småbiotoper. Dermed vurderes de offentlige skove generelt bedre i forhold til at skabe nye naturværdier.

Nær ved Padborg er en tidligere statslig skovrejsning fra midten af 1990'erne blevet solgt til private. Skoven blev solgt fra med en klausul om, at de nye ejere opretholdt de udvidede adgangsmuligheder, der også gælder i de offentlige skove. Hvis samfundet har som formål at private skovrejsninger med tilskud skal gavne friluftslivet, så kunne samme klausul være forudsætning for at støtte privat skovrejsning, foreslår Landskabsværkstedet.

Produktion

Når det kommer til muligheder for træproduktion, er statsskovenes faglige kompetencer og ofte mere professionelle tilgang – f.eks. med lokalitetskortlægning – udslagsgivende for en bedre vurdering af de offentlige skovrejsninger. Dette på trods af, at der mange steder er et vist driftmæssigt efterslæb, som kan være svært at finde faglig forklaring på.

Driften af de private skove har endnu større variation i intensitet. Der findes således meget nidkært og fint drevne skove med stort produktionspotentiale, men også støttede private skovrejsninger, som helt eller delvist har fået lov at passe sig selv.

Samtidig er der også flere private skovejere, der udtrykker stor usikkerhed over, hvordan skovens drift skal gribes an, og nogle få ejere, der tilsyneladende overlader skoven til afgræsning for større husdyr og hjortevildt. Det er rent spild af dyrt plantemateriale og særligt udvalgte provenienser samt et højt plantetal.

Sammenfatning

Sammenfattende viser evalueringen, at midlerne til offentlig skovrejsning er givet godt ud, især når det gælder friluftsliv og naturformål, selvom der dog også her er plads til forbedringer.

Når det derimod gælder offentligt støttede private skovrejsninger bliver billedet mere uklart. Det gælder ikke mindst i forhold til friluftslivet, hvor det som oftest kun er skovejeren selv, samt eventuelt nogle få jagtlejere og naboer, der får glæde af de nye private skove med tilskud. Derimod er det svært at være lige så afklaret i forhold til privatskovenes naturpotentiale, hvor selv de mindste private skovrejsninger kan være gunstige for det lokale dyre- og planteliv.

Skovrejsningerne fremover

Evalueringen omfatter alene skovrejsningerne fra 1990'erne. Siden da er såvel tilskudsordningerne som tilgangen til offentlig skovrejsning ændret, blandt andet som følge af Landskabsværkstedets 1999 evaluering.

Desværre har Miljøministeriet ikke lagt vægt på en opfølgende evaluering af de seneste 10 års skovrejsning. Vores umiddelbare vurdering er dog, at skovrejsningerne er blevet kvalitativt bedre.

Men evalueringen taler så tydeligt et sprog om friluftslivet, at det er relevant at spørge, om det er realistisk at de mindre private skovrejsninger kan give et tydeligt bidrag til det almene friluftsliv. For ejeren og enkelte naboer måske, men for det almene friluftsliv må det generelle svar nok være nej.

De senere år er støtte til privat skovrejsning blevet politisk prioriteret f.eks. i "Grøn Vækst". Samtidig er staten selv kommet længere væk fra at kunne leve op til den oprindelige ambition om, at skulle stå for halvdelen af den samlede skovrejsning.

Der kan sagtens være politiske grunde til at favorisere privat skovrejsning, eksempelvis for at forbedre lokal natur, hvor skoven jo typisk afløser intensivt landbrug. Det er dog naivt at tro, at man kan etablere ny natur på kort tid, hvad den supplerende naturundersøgelse også viste.

Samtidig skal man nok også være varsom med at lade naturpotentialet stå alene, som politisk argument til fordel for tilskud til skovrejsning. I forhold til naturforvaltning giver det

Friluftsliv er et vigtigt formål med statslig skovrejsning, og der er mange faciliteter til skovgæster.

mest mening at etablere ny natur, når tilstanden i den bestående natur er gunstig.

Hvis samfundet omvendt ønsker at fastholde egne ambitioner om flersidighed, hvor de nye skove OGSÅ bør gavne friluftslivet, skal man enten afsætte flere midler til offentlig skovrejsning, eller også skal man skærpe kravene for at yde tilskud til privat skovrejsning.

Rapport om skovrejsning

Resultatet af Landskabsværkstedets evaluering foreligger i form af tre delrapporter og et resumé med anbefalinger til den fremtidige skovrejsning. Her opstiller Landskabsværkstedet i alt 10 forslag med henblik på at forbedre de nye skoves flersidighed og kvalitet. Der er desuden udarbejdet et idékatalog til jordejere, der overvejer skovrejsning eller mangler inspiration, men også til andre med interesse for emnet.

Se mere på www.landskabsvaerkstedet.dk/skovrejsning.

Evalueringen 2009 er gennemført dels med støtte fra Tips- og Lottomidlerne til Friluftslivet (puljen til forsknings- og udviklingsprojekter), dels med egne midler.

Her kunne én af mange idéer være at koncentrere sin støtte på nogle færre, men større privatskove. Der må gerne være øget krav til adgangs- og færdselsmulighederne, der eksempelvis kunne være de samme som der gælder for offentlige skove.

**IDEAS
GROWING**

VI UDSØGER DE BEDSTE
PLANTEPARTIER – SKOVDRIFT-
– VI KOORDINERER LEVERIN-
GERNE OG PLANTERNE VIL ALTID
VÆRE KLAR TIL AFTALT TID – VI
RÅDGIVER VORES KUNDER OM
PLANTEVALG – VI HAR OVER 15
ÅRS NÆRT SAMARBEJDE MED
DANSKE PLANTESKOLER – VI
VOKSER MED VORES KUN-
DER – UBEGRÆNSET
UDVALG – VI LEVER I
SKOVEN

FORSTPLANT

BESØG WWW.FORSTPLANT.DK
OG KONTAKT PLANTEMÆGLERNE:

JENS HOUKJÆR 76 82 90 90
STEEN HOUGAARD 86 54 53 20